

مقایسه سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه، دشواری در تنظیم هیجان و تاب‌آوری در جوانان مجرم و غیرمجرم

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۱۱/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۲/۱۰

قباد بهامین^۱

گیتی شهبازی^۲

وحیده اسماعیلی‌زاده^۳

چکیده

هدف این پژوهش مقایسه سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه، دشواری در تنظیم هیجان و تاب‌آوری در جوانان مجرم و غیر مجرم شهر ایلام می‌باشد. جامعه آماری پژوهش همه زندانیان محکوم به جرایم عمومی و جوانان عادی شهر ایلام را در بر می‌گیرد که تعداد ۲۸۰ از آنان (۱۴۰ نفر از هر گروه) با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل پرسش‌نامه اقتدار والدین، پرسش‌نامه دشواری در نظم بخشی هیجانی و پرسش‌نامه تاب‌آوری کانر - دیوید سون می‌باشد و برای تحلیل داده‌ها از تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه، دشواری در تنظیم هیجان و تاب‌آوری در جوانان مجرم و غیر مجرم تفاوت معناداری وجود دارد که با توجه به تأثیر مؤلفه‌های فوق در پدیده گرایش به جرم در بین جوانان، توجه به آنها گامی مهم در راستای کاهش این پدیده مخرب اجتماعی می‌باشد.

واژگان کلیدی: سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه، دشواری در تنظیم هیجان، تاب‌آوری، جوانان، جرم.

۱. دکترای روان‌شناسی از دانشگاه علامه طباطبایی

۲. کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد واحد ایلام و نویسنده مسئول.

mail:sh.geti@yahoo.com

۳. کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد واحد ایلام

*. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با همین موضوع می‌باشد.

مقدمه

جرم و جنایت، تاریخی به قدمت بشریت دارد و مسائل مربوط به مجرمان و زندانیان؛ به ویژه ارتباط آن با مشکلات و مسائل روان پزشکی، از چالش‌انگیزترین و فعال‌ترین زمینه‌های پژوهش است. در چنین شرایطی توجه به مسائل جوانان از اهمیت بیشتری برخوردار است؛ زیرا بخشی از منابع انسانی به واسطه کاهش سهم جوانان در هرم جمعیتی کشور کاهش می‌یابد و بخشی دیگر نیز احتمالاً تحت تأثیر گسترش آسیب‌های اجتماعی تحلیل می‌رود. از سوی دیگر کاهش کمی جوانان به معنی خارج شدن آنها از کانون توجه نمی‌باشد و دال بر کاهش مسائل و آسیب‌های آنها نیست؛ به همین دلیل پرداختن به مسائل جوانان باید در اولویت قرار گیرد؛ بخصوص در شرایطی که جوانان نزدیک نیمی از جمعیت حوزه مطالعه و بیش از ۷۰ درصد زندانیان شهر ایلام را به خود اختصاص داده‌اند (ایار، ۱۳۸۸: ۲۲). ارتکاب جرم جوانان را از بسیاری از فرصت‌های مثبت و سازنده محروم می‌سازد؛ بنابراین ارتباط شیوه‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه، دشواری در تنظیم هیجان و تاب‌آوری به عنوان سه مؤلفه مؤثر در امر ارتکاب جوانان به جرم مدنظر قرار گرفته است در این پژوهش به تأثیر سبک فرزندپروری، به عنوان مؤلفه‌ای مؤثر در وقوع پدیده جرم در جوانان توجه شده است خانواده اولین مدرسه کودک است و بنا به گفته ستیر،^۱ پدران و مادران، معلمانی هستند که در مشکل‌ترین مدرسه دنیا برای پرورش انسان خدمت می‌کنند. این سخت‌ترین و پر زحمت‌ترین کاری است که به بالاترین درجه حوصله، گذشت، خوش اخلاقی، کاردانی، علاقه، آگاهی و دانش نیاز دارد. خانواده اولین محیط تربیتی رشد کودک است؛ بدین صورت که در طول زمان، بسیاری از کارکردهای خود را به نهادهای مختلف اجتماعی محول می‌کند؛ اما یکی از راه‌های پیشگیری از بروز مشکلات روانی و رفتاری در جامعه، شیوه درست فرزندپروری در خانواده‌ها است که زمینه سازگاری و رفتار مثبت و مفید را فراهم می‌سازد (ولی جماعت، ۱۳۸۷: ۱۰). در

¹.Sater

سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه، والدین مهرورز و پذیرا هستند؛ ولی متوقع نیستند و از هر گونه اعمال کنترل خودداری می‌کنند. آنان بچه‌هایشان را در هر سنی، حتی اگر قادر به تصمیم‌گیری نباشند آزاد می‌گذارند و بر تصمیم‌گیری‌های آنها نظارتی ندارد (پاپالیا^۱، ۲۰۰۴؛ ۱۲). در دهه ۱۹۴۰ شیوه‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه و انعطاف‌پذیر مرسوم شد که بیشتر تحت تأیید نظریه‌های فرزندپروری در مکتب روانکاری بود. مکتبی که به امنیت عاطفی و نیازهای ناشی از کنترل شدید تکانه‌های طبیعی تأکید دارد؛ هرچند بعدها بنیامین اسپادک (۲۰۰۱) به والدین توصیه نمود تا از شم طبیعی خود پیروی کنند و از برنامه‌های انعطاف‌پذیر استفاده نمایند (اتکینسون^۲، ۱۳۸۰: ۹). والدین سهل‌گیر را می‌توان به دو دسته تقسیم کرد. گروه اول والدین سهل‌گیر و بی تفاوت که محدودیتی را برای فرزندان ایجاد نمی‌کنند و گروه دوم والدین سهل‌گیر نازپرور که تا اندازه زیادی پیچیده هستند؛ ولی انتظارات اندکی از کودکان دارند و کنترل ناچیزی را روی آنان اعمال می‌کنند (آزاد، ۱۳۸۰: ۲۴). روش سهل‌گیرانه؛ در واقع روشی با انضباط کم یا بدون انضباط است. در این روش کودک در جهت الگوی رفتاری مورد تأیید اجتماع هدایت نمی‌شود و تنبیه بر روی وی اعمال نمی‌گردد. برای تعدادی از والدین انضباط سهل‌گیرانه، اعتراض علیه انضباط سخت و خشن است که خود در آن پرورش یافته‌اند. در این روش، کودک محدودیتی ندارد، برای انجام امور خود تصمیم می‌گیرد و به شیوه‌ای که میل دارد عمل می‌کند. مادران بیش از پدران از این روش استفاده و در مقابل محدود کردن کودک، احساس گناه می‌کنند و معتقدند که روش‌های دیگر آسیب‌های روانی بر کودک برجای می‌گذارد (ستایشی‌فر، ۱۳۸۷: ۱۴)؛ همچنین عامل نقص در تنظیم هیجان از مؤلفه‌هایی است که از محیط و به ویژه شیوه‌های تربیتی والدین تأثیر زیادی می‌پذیرد و در برخورد با محیط رشد دهنده، تکوین می‌یابد و در غیر این صورت به همان شکل اول می‌ماند. نقص در تنظیم هیجان عاملی است که می‌تواند در کودکی شکل بگیرد و تا بزرگسالی تداوم داشته

1. Papala

2. Atcenson

باشد و مشکلاتی را برای افراد ایجاد کند. نظم بخشی هیجانی دربرگیرنده چهار مؤلفه آگاهی از هیجانات و فهمیدن آن‌ها، پذیرش هیجانات، توانایی کنترل رفتارهای تکانشی و رفتارکردن مطابق با اهداف مطلوب در زمانی که هیجان منفی تجربه می‌شود و توانایی کاربرد تدابیری انعطاف‌پذیر برای نظم بخشی هیجانی متناسب با موفقیت، به منظورتنظیم مطلوب پاسخ‌های هیجانی، دستیابی به اهداف شخصی و احترام به درخواست محیطی می‌باشد. تنظیم هیجان به عنوان فرایند آغاز حفظ و تعدیل یا تغییر در بروز شدت یا استمرار احساس درونی و هیجان مرتبط با فرایندهای روانی و فیزیکی در به انجام رساندن اهداف تعریف می‌شود (ویمز^۱، ۲۰۱۰: ۳۳). توانایی فرد در کنترل هیجانات، از مهم‌ترین قابلیت‌هاست که باید آموخته شود. عدم تنظیم هیجان باعث می‌شود که احساسات فرد بر عقل و منطقش غلبه داشته باشد و فرد در موقعیت‌های مختلف تنها با تکیه بر جو اساسی محیط و بدون توجه به راه حل‌های منطقی ممکن تصمیم‌گیری کند (آزادی، ۱۳۹۰: ۱۲). هیجان‌ها در خدمت اهداف هستند و تنظیم هیجان از طریق مهار و مدیریت هیجان‌های ناخوشایند و دردآور، به دستیابی به اهداف کمک می‌کند. طبق نظر کوپ^۲ (۱۹۹۸)، هیجان تعدیل کردن و مدارا کردن با هیجان و ثابت نگه داشتن تاب‌آوری به عنوان یکی دیگر از مؤلفه‌های اثرگذار بر پدیده جرم است. گارمزی و ماستن^۳ (۱۹۹۱) تاب‌آوری را فرایند توانایی یا پیامد سازگاری موفقیت آمیز با شرایط تهدید کننده تعریف نموده‌اند؛ البته تاب‌آوری، تنها پایداری در برابر آسیب‌ها یا شرایط تهدید کننده نیست و حالتی انفعالی، در رویارویی با شرایط خطرناک نمی‌باشد؛ بلکه شرکت فعال و سازنده در محیط پیرامون خود است و می‌توان گفت که تاب‌آوری، توانمندی فرد در برقراری تعادل زیستی - روانی، در شرایط خطرناک است (کانر^۴ و دیوید سون^۵، ۲۰۰۳: ۲۱). افزون بر این، اکثر

^۱. Vimz

^۲. kop

^۳. Garmezi&mastan

^۴. caner

^۵. Devedson

پژوهشگران بر این باورند که تاب‌آوری نوعی ترمیم خود با پیامدهای مثبت هیجانی، عاطفی و شناختی می‌باشد (گارمز^۱، ۱۹۹۱؛ ماستن^۲ ۲۰۰۳). کانر معتقد است که تاب‌آوری یا بازگشت به تعادل پایه است یا رسیدن به تعادلی در سطح بالاتر- در شرایط تهدید کننده- که باید موجبات سازگاری موفق در زندگی را فراهم آورد. تحقیقات انجام شده در حوزه تاب‌آوری را می‌توان در دو گروه کلی طبقه‌بندی نمود. گروه اول به عوامل تعیین‌کننده تاب‌آوری و ویژگی‌های افراد تاب‌آور می‌پردازد و دسته دوم پژوهش‌هایی است که فهم فرایند تاب‌آوری- این که چگونه تاب‌آوری موجبات سازگاری مؤثر با موفقیت مخاطره‌آمیز را فراهم می‌آورد- را در دستور کار خود قرار داده است (جوکار، ۱۳۸۶). بر این اساس، این پژوهش به بررسی ارتباط شیوه‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه، دشواری در تنظیم هیجان و تاب‌آوری در جوانان مجرم و غیرمجرم می‌پردازد. باتوجه به مطالب بالا، پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این سؤال است که آیا بین شیوه فرزندپروری سهل‌گیرانه، دشواری در تنظیم هیجان و تاب‌آوری در جوانان مجرم و غیر مجرم، تفاوت معناداری وجود دارد؟

ابزار گردآوری داده‌ها

۱. پرسش‌نامه اقتدار والدین **paq**: این پرسش‌نامه ۳۰ سؤالی که ادراکات بازنگرانه نوجوانان و جوانان از سبک فرزندپروری اعمال شده توسط والدینشان را می‌سنجد. به طور نظری بر سنخ‌شناسی سبک فرزندپروری بامریند (۱۹۷۸) مبتنی و دارای یک مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت است که برای پاسخ‌های کاملاً مخالفم نمره ۱ و برای پاسخ‌های کاملاً موافقم نمره ۵ به دست آمده است. هر سبک نیز شامل ده سؤال است. برای روایی سازه، ابتدا توسط محققین، توضیحات بامریند درباره هر سبک فرزندپروری به عنوان راهنمای نظری برای آزمون ۴۸ سؤالی اصلی پرسش‌نامه اقتدار والدین

^۱.Garme

^۲. Mastan

استخراج شد؛ سپس از مجموع ۴۸ سؤال، ۳۶ سؤال از لحاظ نظری به عنوان نماینده سازه‌های بامریند شناخته و در نهایت از این ۳۶ سؤال، ۳ سؤال برای فرم نهایی این پرسش‌نامه (هر سه سبک ۱۰ سؤال) انتخاب شدند (بوری و همکاران، ۱۹۹۸). این پرسش‌نامه برای بررسی روایی ملاکی با مقیاس مهرورزی والدین مقایسه شده و استنتاج به دست آمده پشتوانه مفهومی برای این ابزار را فراهم کرده است؛ همچنین ضرایب قابل قبولی توسط بوری برای این آزمون گزارش شده است. این ضرایب برای والدین قاطع ۰/۷۸، والدین مستبد ۰/۸۹ و والدین سهل‌گیر ۰/۸۱ به دست آمده است.

۲. **پرسش‌نامه دشواری در نظم بخشی هیجانی (DERS):** این مقیاس توسط گراتزو روئمر (۲۰۰۴)، ساخته و از سی و شش گویه تشکیل شده است که نمره‌گذاری گویه‌ها در آن از طریق درجه‌بندی لیکرت صورت می‌گیرد. نمرات بالاتر نشان‌دهنده دشواری بیشتر در نظم‌بخشی هیجان است و از ۶ خرده مقیاس نپذیرفتن پاسخ‌های هیجانی، دشواری در انجام رفتار هدفمند، دشواری در کنترل تکانه، فقدان آگاهی هیجانی، دسترسی محدود به راهبردهای نظم بخشی هیجانی و ابهام هیجانی تشکیل شده است. ضریب پایایی کل مقیاس با استفاده از روش‌های هیجانی درونی ۰/۹۳ و برای هر کدام از شش زیر مقیاس دشواری هیجان‌بخشی هیجان ضریب آلفای کرونباخ بیشتر از ۰/۸۰ به دست آمده است. در بررسی ساختار عاملی ویژگی روان سنجی مقیاس DERS در جمعیت ایرانی که توسط خانزاده و همکاران (۱۳۹۰) روی دانشجویان شیراز صورت گرفت، ضریب آلفای کرونباخ برای زیر مقیاس‌ها، بین ۰/۸۶ تا ۰/۸۶ و ضریب پایایی بازآزمایی، پس از یک هفته بازآزمون، بین ۰/۷۹ تا ۰/۹۱ در نوسان بود.

۳. **مقیاس تاب‌آوری کانر و دیویدسون (CD-RIS):** این مقیاس شامل ۲۵ سؤال است و توسط کانر دیویدسون (۲۰۰۳)، برای اندازه‌گیری قدرت مقابله با فشار و تهدید شده است که سازه تاب‌آوری را در اندازه پنج

درجه‌ای لیکرت از صفر تا چهار می‌سنجد. حداقل نمره تاب‌آوری شرکت‌کنندگان در مقیاس صفر و حداکثر نمره آن‌ها ۱۰۰ است. نتایج مطالعه مقدماتی مربوط به ویژگی روان‌سنجی این مقیاس، پایایی و روایی آن را تأیید کرده است (کانر و دیویدسون، ۲۰۰۳). همسانی درونی، پایایی بازآزمایی و روایی همگرا و واگرا به مقیاس کافی گزارش شده‌اند. سامانی و همکاران نیز پایایی این مقیاس را ۰/۹۳ گزارش کردند در تحقیقی که محمدی (۱۳۸۴) انجام داد پایایی این ابزار را ۰/۸۹ اعلام کرد و تعیین روایی این مقیاس نخست همبستگی هر نمره با نمره کل به جز گویه ۳، سنجیده شد که ضریب‌ها بین ۰/۴۱ و ۰/۶۴ گزارش شده است.

روش تجزیه و تحلیل

یافته‌های توصیفی این پژوهش شامل میانگین، انحراف معیار و فراوانی می‌باشد؛ همچنین به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش از تحلیل واریانس چند متغیره (MANOVA) استفاده شده است.

یافته‌ها

جدول شماره (۱): نتایج تحلیل واریانس چندمتغیره بر روی نمرات متغیرهای وابسته، در

دو گروه مجرم و غیر مجرم

نام آزمون	مقدار	فرضیه درجه آزادی	خطای درجه آزادی	F	سطح معناداری
آزمون اثر پیلاپی	۰/۰۷۹	۳	۲۷۴	۷/۷۹۴	۰/۰۰۱
آزمون لامبدای ویلکس	۰/۹۲۱	۳	۲۷۴	۷/۷۹۴	۰/۰۰۱
آزمون اثر هتلینگ	۰/۰۸۵	۳	۲۷۴	۷/۷۹۴	۰/۰۰۱

آزمون بزرگترین ریشه	۰/۰۸۵	۳	۲۷۴	۷/۷۹۴	۰/۰۰۱
---------------------	-------	---	-----	-------	-------

در جدول بالا، نتایج تحلیل واریانس چند متغیر، نشان می‌دهد که دو گروه مجرم و غیر مجرم با سطح معناداری کوچکتر از ۰.۰۵ ($p < 0.05$) حداقل در یکی از متغیرهای وابسته تفاوت معنادار دارند؛ یعنی مجرم بودن یا نبودن، بر ترکیب خطی متغیرهای وابسته معنادار است.

برای مشخص کردن این که دو گروه مجرم و غیر مجرم در کدام یک از متغیرهای وابسته تفاوت معناداری دارند، نتایج تحلیل واریانس تک متغیره در جدول زیر آورده شده است.

جدول شماره (۲): نتایج تحلیل واریانس تک متغیر، بر روی نمرات متغیرهای وابسته، در

دو گروه مجرم و غیر مجرم

متغیرها	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معناداری	اندازه اثر	توان آزمون
سهل گیرانه	۸۲/۲۳۴	۱	۸۲/۲۳۴	۴/۰۲	۰/۰۰۱	۰/۰۶۸	۰/۹۵
تنظیم	۱۲۲۰/۵۸۶	۱	۱۲۲۰/۵۸۶	۴/۰۱۳	۰/۰۰۱	۰	۰/۰۹۷
هیجان	۷۱۷۱/۷۴	۱	۷۱۷۱/۷۴	۲۳/۲۸۰	۰/۰۰۱	۰/۰۷۳	۰/۰۹۹
تاب‌آوری						۰	
						۰/۰۷۸	
						۰	

در سبک فرزندپروری سهل گیرانه، بین دو گروه با $F_{(1,277)} = 4.02$ و سطح معناداری ۰.۰۰۱ ($P < 0.01$) تفاوت معنادار وجود دارد.

در متغیر دشواری در تنظیم هیجان با $F(1,277)=4.013$ و سطح معناداری 0.001 ($P<0.01$) بین دو گروه تفاوت معنادار وجود دارد.

بین دو گروه، در متغیر تاب‌آوری با $F(1,277)=23.280$ و سطح معناداری 0.001 ($P<0.01$) تفاوت معنادار وجود دارد.

نتایج

با توجه به نتایج به دست آمده از فرضیه پژوهشگر می‌توان نتیجه گرفت که بین سبک فرزندپروری سهل‌گیر با دشواری در تنظیم هیجان و تاب‌آوری تفاوت معناداری وجود دارد و بنابر نتایج پژوهش حاضر فرض صفر رد و در سطح ($P<0.01$) تأیید می‌شود.

نتایج پژوهش حسینی دولت‌آبادی و همکاران در سال (۱۳۹۲)، در خصوص رابطه بین سبک‌های فرزندپروری، خودکارآمدی و نگرش به جرم جوانان نشان داد که بین سبک‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه با نگرش منفی به جرم ارتباط معناداری وجود دارد. نتایج این پژوهش با نتایج به دست آمده از پژوهش سیلوا (۲۰۰۸)، همخوان می‌باشد و همچنین با پژوهش آهنگرانزایی در خصوص سبک‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه با پرخاشگری جوانان، همخوان نمی‌باشد.

در تبیین نتایج این پژوهش می‌توان بیان کرد که شیوه‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه بی‌ثبات و مغشوش است و دادن اجازه و اختیار کامل به فرزندان احتمال بروز رفتارهای مجرمانه در آنان را افزایش می‌دهد؛ از این نظر که یکی از عوامل تعیین‌کننده رفتارهای ضد اجتماعی و جرم در جوانان خانوادگی است؛ به این معنا که خانواده با وجود این که عامل کلیدی و مهمی در تربیت فرزند است اما نقشی اساسی در وقوع گسترش جرم و جنایت در جامعه ایفا می‌کند، از این نظر که جوانان با والدین و سرپرستان خود که اولین مسئولیت آنها فراهم کردن عشق، ساختار و هویت ضروری برای مدیریت روانی سالم برای فرزندان است درگیر می‌شوند (رستمی، ۱۳۹۰)؛ همچنین مطابق با پژوهش‌های انجام گرفته، سبک‌های فرزندپروری به صورت مستقیم پیش‌بینی‌کننده‌ای قوی برای تاب‌آوری و تنظیم هیجان در افراد می‌باشند که در

شکل‌گیری رفتارهای ضد اجتماعی و مجرمانه در افراد عادی نقش مهمی را ایفا می‌کنند یا پس می‌توان چنین استنباط کرد که سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه، عامل مهمی برای دشواری در تنظیم هیجان و تاب‌آوری در افراد مجرم است.

منابع و مأخذ

- اتکینسون، هیلگارد؛ (۱۳۸۰)، زمینه روانشناسی، ترجمه محمد تقی براهنی و همکاران، تهران: رشد.
- ایار، علی؛ (۱۳۸۸)، «بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و جرم، مطالعه تجربی جوانان عادی و مجرم شهر ایلام»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران، تهران.
- آزاد، حسین؛ (۱۳۸۰)، آسیب شناسی روان، تهران: بعثت.
- آزادی، مهران؛ (۱۳۹۰)، «تنظیم هیجان و اختلال‌های اضطرابی»، مروری یکپارچه‌نگر، روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی، دوره چهارم، شماره ۱۱.
- پاپالیا، دایان. ای؛ (۱۳۹۱/۲۰۰۴)، روانشناسی رشد و تحول انسان، ترجمه داوود قهستانی، هامایاک اودادیس یانس، حمیدرضا سهرابی، فروزنده داورپناه و همکاران، تهران: رشد.
- جوکار، بهرام؛ (۱۳۸۶)، «نقش واسطه‌های تاب‌آوری در رابطه بین هوش هیجانی هوش و عمومی با رضایت از زندگی»، فصلنامه روان‌شناسی، شماره دوم، معاصر پاییز، دوم.
- حسینی دولت آبادی، سعادت و رضا قاسمی جوینه؛ (۱۳۹۲)، «رابطه بین فرزندپروری، خودکارآمدی و نگرش جوانان به جرم»، پژوهش‌نامه حقوق کیفری، سال چهاردهم، شماره دوم.
- رستمی، مرضی؛ (۱۳۹۰)، «بررسی رابطه بین شیوه‌های فرزندپروری با هوش هیجانی در بین دانش‌آموزان اول متوسطه شهر گنبد»، دانشگاه پیام‌نور، پایان‌نامه کارشناسی.
- ستایشی‌فر، سیاوش؛ (۱۳۸۷)، «بررسی شیوه‌های فرزندپروری والدین و رابطه آن‌ها با شیوه‌های مقابله با استرس دانش‌آموزان»، پایان‌نامه کارشناسی دانشگاه گیلان.
- ولی‌جماعت، سیاوش؛ (۱۳۸۷)، بررسی شیوه‌های فرزندپروری والدین و رابطه آن‌ها با شیوه‌های مقابله با استرس دانش‌آموزان، پایان‌نامه کارشناسی دانشگاه گیلان.

- Conner, L. & Davidson, M. (2003). An inventory for resilience construct. *personality & individual Differences*, 35, 53-41.
- Garmezy, N. (1991). Resiliency and vulnerability to adverse developmental outcomes associated with poverty, *American behavioral scientist*, 34(4), 416, 430.
- Gratz, S. A., and Romer, J. V. (2004). Emotion skills and marital health: The association between observed and self reported emotion skills, intimacy and marital satisfaction. *Journal Of Social And Clinical Psychology*, 26(9): 983-100.

Silvia,s.Martins.carlal.storr.pierreK_Alexander.HowardD.chilnoat.(2008).Ad
olescantestucy and youth:the role of sensation-
seelking,paretalmonitoringpreedruguse.the journal addictive
Behavior,volume33.issue7.

-Vimz, B, Pina, W. (2010).The assessment of emotion regulation:
Improving construct validity in research on psychopathology in youth.
Journal of psychological behavior assessment, 10(1), 169-178.